

Eskilstuna-Strängnäs Släktforskar Klubb

No 8

1990-09-10

Årsmöte

Klubbens årsmöte hölls den 8 mars 1990 på Stadsarkivet i Eskilstuna. Eftersom klubben kunde fira 10-årsjubileum av sin tillkomst, blev det efter förhandlingarna förstärkt förtäring, varefter Gunborg Nyman höll följande kåseri:

Lite släktforskarhistoria ur klubbsynpunkt

Varje förening eller institution som jubilerar har också sin förhistoria, som kan vara värd att nämnas. Jag ska därför börja med att gå så där 40 år tillbaka i tiden, då släktforskarens villkor var helt andra än i dag. De enda hjälpmedel, som släktforskaren då hade, var kyrkoarkivalierna och andra handlingar i landsarkiven kompletterade med eventuella gamla brev och dagböcker, släktanteckningar och personliga minnen hos släktens äldre medlemmar. Det blev i huvudsak för släktforskaren att resa till det eller de landsarkiv, där kyrkböcker av intresse kunde finnas. Sedan fick man uppehålla sig där, medan man forskade och det blev ofta både dyrt och tidskrävande. Vi hade tidigare en mycket kunnig och energisk medlem i vår släktforskarförening, Elsa Tholander. Hon och hennes man skaffade en husvagn till sin bil för att utan större kostnader kunna uppehålla sig vid de olika landsarkiv, där man forskade. Flertalet släktforskare kunde inte göra det så praktiskt för sig.

Mina förfäder var i huvudsak samlade i Skåne och landsarkivet i Lund blev min studielokal. Då levde min mor ännu och jag kunde alltså bo hos henne i Malmö, när jag då och då tog ut semesterdagar för att forska i släkten. Jag stod alltid på trappan, då arkivet öppnade, och sedan blev det intensiva timmar tills man alltför tidigt

stängde. Att ta lunchpaus var inte tänkbart. På den tiden var släktforskarna inte så många. Man behövde inte beställa plats i landsarkiven i förväg, och tjänstemännen var oerhört hjälpsamma mot en oerfaren släktforskare.

Då fick jag på 50-talet höra talas om att Mormonkyrkan i Salt Lake City i Utah 1948 börjat mikrofilma svenska kyrkoarkivalier och beslutat skänka en moderkopia av varje filmrulle till det svenska Riksarkivet. Biblioteken kunde sedan beställa kopior av de filmrullar som intresserade dem. Jag blev fascinerad! Tänk att kunna sitta i sitt eget kommunala bibliotek och forska i släkten! Tanken var underbar!

Det första bibliotek, som köpte mikrofilmer för släktforskning, var naturligt nog Växjö Stifts- och Landsbibliotek. Det var ju från Kronobergs län, som en av de största emigrantvågorna utgått, och svenskättlingar i Amerika begärde ständigt hjälp från hemlandet att finna sina rötter. Eskilstuna kom inte långt efter. Biblioteksstyrelsen blev intresserad och filmade kyrkböcker från Eskilstuna församlingar anskaffades, liksom en läsapparat.

Då Bibliotekets ännu inte helt färdiga vuxenavdelning öppnades för allmänheten, 1964, fanns ett forskarrum med två läsapparater och mikrofilm. Det skulle snart visa sig för litet för intresset och ett större och tystare måste ordnas. Men ropen på mikrofilmer från länet i övrigt började höras allt högre och ivrigare. Jag tog då reda på kostnaderna för ett inköp och gjorde en skrivelse till Landstinget. Det gick vägen. Släktforskning började bli inne och den utomordentlige landstings- och kommunalmanen Ragnar Larsson i Näveksvarn tog upp vårt anslagsäskande som egen motion. Pengarna kom och vi kunde börja köpa mikrofilmer från länet 1965.

År 1964 var också på annat sätt ett märkesår. Som en eftertanke beslöt Centrala byggnadskommittén att avdela en del av de planerade biblioteksutrymmena till ett stadsarkiv. En stadsarkivarie anställdes och på hösten 1964 kom Bror-Erik Ohlsson till staden. Det var verkligen en lyckodag för Eskilstuna med omnejd. Han befanns genast vara en högst initiativrik och samarbetsvillig person med en närmast obegränsad arbetsförmåga. Bror-Erik hjälpte mig snart att få mikrofilmat en del av för stadens historia viktiga handlingar i Riksarkivet och vi kom att prata släktforskning. Han hade erfarenhet från Landsarkivet i Östersund, där han tidigare arbetat och bl a

hjälp. Distriktsläkaren snart blev tillgänglig. Själga en veckosutskurs i släktforskning för att intresserade skulle få veta hur man används med läsapparaten och mikrofilm och få en del goda tips.

Den första kursen kom till stånd i mars 1966. Vi hade då lyckats intressera länets bildningsförbund för saken och det ställde sig bakom kursen, som blev helt kostnadsfri för deltagarna. Ett större antal släktforskare från stad och län anmälde sig än vi kunnat drömma om. Kursen kom också att upprepas nästa vår. Då blev det också en kurs i Nyköpings Stadsbibliotek, som på den tiden - i de gamla lokalerna i Folkets Hus - var så fasansfullt trångt att endast hälften av de anmälda kunde tas emot. Under föredrag och genomgångar måste deltagarna sitta utspridda bland bokhyllorna. År 1968 hade vi tre kurser: Eskilstuna, Nyköping, där endast 20 av 60 anmälda kunde tas emot, och Katrineholm, dit vi fick transportera både läsapparaten och mikrofilm för övningarna, eftersom biblioteket då ännu inte inköpt några hjälpmedel. Om jag minns rätt ordnades också släktforskarkvällar i Julita och Vingåker.

Överallt i länet började det nu finnas hängivna släktforskare, som önskade en förening, där vi kunde mötas och diskutera gemensamma problem och höra föredrag. Kommunsammanslagningen 1971 gjorde emellertid att varken Bror-Erik eller jag hade tid att planera för en sammanslutning. Först sedan nyordningen börjat rulla i gång, kunde Bror-Erik och jag en novemberdag 1972 inbjuda till föreningsdiskussion i Stadsbibliotekets hörsal. Först talade docent Ingmar Carlsson från Riksarkivet över ämnet "Varför släktforskar man". Det gjorde han så trevligt och stimulerande att punkt två på dagordningen, ett eventuellt bildande av en släktforskarförening för länet, fick ett högst positivt Ja! En interimstyrelse bildades med Bror-Erik Ohlsson, stadsläkaren Brun och mig.

Lördagen den 24 mars 1973 kunde vi så kalla till ett konstituerande möte på Nya Gästis i Eskilstuna, då 52 släktforskare från länet ställde upp. Vi beslöt att föreningens namn skulle vara Södermanlands Släktforskarförening, stadgar antogs och årsavgiften fastställdes till 15 kronor. En styrelse valdes och fick följande utseende: Gunborg Nyman ordf., Olof Brun vice ordf., Bror-Erik Ohlsson sekr. (1979 blev han föreningens ordf.). Kassör blev länsassessor Paul Carlström, Nyköping,

senare efterträdd av arkivassistenten Inga Eggerud, Katrineholm. Övriga styrelsemedlemmar blev just Inga Eggerud, docent Bengt I Kilström, Strängnäs, och studeranden Per Ström, Eskilstuna.

Den dagen talade Bror-Erik Ohlsson om "Kommunarkivens service till släktforskare" och presenterade dessutom programmet för en universitetscirkel i släktforskning - landets första - med Bror-Erik och Bengt I Kilström som ledare. Överingenjör David Öberg inbjöd också till en vanlig studiecirkel i släktforskning.

Det första verksamhetsåret började alltså högst matnyttigt eftersom vi utom egna program gjorde tre studieresor. En resa gick till Genealogiska Föreningen i Norrköping, där krigsarkivarie Bertil Broomé talade om "Släktforskning förr och nu". En resa gick till Västerås, där fil lic Margareta Hellqvist visade Stifts- och Landsbibliotekets förmåliga handskriftssamling och dess service till släktforskare. En ytterligt späckad resa gick till Stockholm, där docent Ingmar Carlsson visade oss runt i Riksarkivet och vi besåg en utställning på Stockholms Stadsarkiv i anledning av Genealogiska Föreningens 40-årsjubileum. Ulla-Greta Carlsson visade Genealogiska Föreningens samlingar i Gamla Riksarkivet. I november avslutades årets begivenheter med ett möte i Katrineholm, där direktör Henric Solbe, Norrköping, - alltid vän av vår förening - berättade om en resa till "Mormonernas Salt Lake City - släktforskarnas Mecka". Nu har jag ändå inte berättat om allt vi företog oss detta verksamma första år, som slutade med att vi hade 91 medlemmar - en i dag löjligt liten skara, men då hoppigivande!

Så fortsatte det med föredrag här och var i länet och utfärder till institutioner och sevärigheter av intresse för oss släktforskare. Kanske minns vi särskilt resorna. Jag tänker på en underskön majdag, då vi med Sällskapet St Eskil for till Kolsnarvik och medicinalrådet Maunsbachs tandläkarmuseum. Vi hade matsäck med oss och avnå den sittande i solskenet på trapporna till de små husen - ingen ville vara inomhus mer än nödvändigt. Vi for till Gävle och besökte Lantmäteriverket, till Kristinehamn för att se Hembygdsföreningens väldiga fotoarkiv och Karlstad med Emigrantregistret och det nya Biblioteket. Vi for runt till Rekarnekyrkor med museiintendent Carl Gustaf Blomberg som kunnig ciceron. Till Stenkvista drog vi att studera traktens geologi och forminnen. Samtidigt fick vi höra Eskilstunasonen professor Lars

Hellberg tala om "Ortnamn i Stenkvista". Så skulle jag kunna hålla på och räkna upp intressanta resor. Samtliga minns vi med glädje - utom möjligen färden till Utvandrarernas Hus i Växjö, då vi efter flera timmars uppehåll i Kisa lilla utvandramuseum kom för sent till allting och anlände hem först på småtimmarna dagen efter. Den resan skedde efter en verklig kraftprestation - en veckoslutskurs i oktober 1978 kring "Emigrationen till Amerika". Vi hade då - som alltid - utmärkta föredragshållare t ex Ulf Beijbom och Lars-Göran Johansson från Emigrantinstitutet, Docent Hans Norman och professor Folke Hedbom från Uppsala och som avslutning ett ytterst fängslande föredrag av allt för tidigt bortgångne professor Sten Carlsson.

Det började bli allt fler släktforskare i länet och tre grupperingar uppstod: kring Eskilstuna-Strängnäs, kring Nyköping-Oxelösund och Katrineholm-Flen-Vingåker. De var tillräckligt många för att ordna egna program utan att behöva resa kors och tvärs i länet. Vi fann också vid flera av våra gemensamma utfärder att bussens hämtande av deltagare än här än där tog allt för mycket tid. Då beslöts att vi skulle bilda tre självständiga klubbar i nämnda områden, men ha gemensamt årsmöte och några gemensamma program, som drog större kostnader, t ex en givande dombokskurs i Malmköping. Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarklubb konstituerades alltså våren 1980.

Klubbens förste ordförande blev rektor Bengt Bergman, Eskilstuna. Han efterträddes av den uppskattade föreningsvane rektor Sven-Erik Nilsson, vars minne vi idag ägnar varm och uppriktig tacksamhet. Många andra förtjänta medlemmar har för alltid lämnat oss och vi minns också dem med stor tacksamhet. Ingen medlem ville åtaga sig uppdraget att efterträda Sven-Erik Nilsson, men en ledningsgrupp bestående av styrelsemedlemmarna Lennart Eriksson, Lars Henning, Mary Lindkvist och Arne Norman jämte suppleanter sköter nu vår klubb med den äran.

Många lyckade klubbträffar har vi haft, ömsevis i Eskilstuna och i Strängnäs, ibland i samarbete med St Eskil, ibland med Strängnäs Gille. Under vårt första verksamhetsår i klubben startade vi dels studiecirkeln "Amerikaemigrationen", dels deltog vi som samarbetspartner i högskolan Eskilstuna - Västerås' föredragsserie om förhållanden i Mälardalen. Dessutom hade vi i Eskilstuna Stadsbiblioteks utställning i samarbete med klubben och som kompletterades med expertföredrag. Och i

Strängnäs Museum en utställning av gamla porträtt.

Vi minns klubbårsmöten med överlantmätare Alfred Örbach, som talade om kartor, universitetslektor Roland Otterbjörks stimulerande orientering om personnamn. Birger Jarås har berättat om släkten Wicander och Harpsund, Eric Harty Bergqvist om släkten Wahrendorff och Åkers Styckebruk, En kväll i det nya Biblioteket i Strängnäs talade dåvarande kulturchefen i Katrineholm Per Marnér om "Släktforskaren i Litteraturen" och biblioteket visades av sin chef Robert Linnerud, Vår sekreterare har talat lärt och fängslande om den medeltida domprostgård "Lycktan", där han bor, och om Elisabeth Carlsdatter, brorsdotter till Gustav II Adolf.

I Strängnäs Rådhus har dåvarande fanjunkaren, senare löjtnanten Evert Wahlberg talat "Om knektar och rotehåll i Södermanland" och i Strängnäs Dagcentral har Lars Jolstedt skildrat Strängnäs till vackra bilder, Och så skulle jag kunna fortsätta min uppräknig av givande föredragskvällar, Vi har också börjat något nytt: Ännu så länge har det blivit endast en anbytarkväll i Eskilstuna och likaså en problemlösarkväll, då erfarna släktforskare stått till medlemmars förfogande och hjälp. Det är en linje av service till enskilda medlemmar, som jag hoppas ska fortsätta.

Under 1986 började Nyköping-Oxelösundsklubben att utge en liten tidning "Anknytningen" till sina medlemmar. Det var min förhoppning att detta blad skulle kunna utvecklas till något gemensamt för Södermanlands Släktforskarförening, som det är i andra län. Då så inte blev fallet, kunde tack vare vår energiske sekreterares osparda möda ett klubbens eget medlemsblad "Anbudet" börja utges i augusti 1988. Bladet utkommer två gånger under året och berättar om vad sig i klubben tilldragit inför efterlysningar och annat av medlemsintresse. Förhoppningen är att bladet ska bli en sammanhållande länk för klubbmedlemmarna.

Så firar vi i dag tioårsjubileet av vår klubb, som gett oss så mycken nyttig kunskap och mycken trevnad. Genom sitt begränsade medlemstal har den fört oss närmare varandra och hjälpt oss att få goda vänner i släktforskningens tecken. Må den leva och frodas länge, länge!

Rapport om klubbträffarna

Klubbträffen i Strängnäs den 1 februari 1990

Vi samlades i Strängnäs rådhus för att lyssna till Gunilla Johansson från Malmköping, arkivarie vid Stockholms Demokratiska Databas.

Några år tidigare hade vi hört henne i Eskilstuna på sitt trivsamma och engagerade sätt berätta om den kvinnohistoriska forskning, som hon startat i Malmköping. Nu kunde hon delge oss de nästan färdiga resultaten av studiecirkelns arbete. Hon började emellertid med att dela ut en liten broschyr om Malmköping och i korthet berätta om ortens historia och framväxt, hur överste Siegroth letat efter en lämplig övningsplats för Södermanlands Regemente och funnit den på Malmen, den vida sandmarken, vid Malma by. Kort därefter, år 1784, blev orten friköpingen Malmköping med frimarknad. Gunilla omtalade den 150-årshistorik, som kom till jubileet 1929. Mäns verksamhet skildras där av män, tydligt omedvetna om att också kvinnor bidragit till samhällsbyggandet, något som snarare är ett generellt mönster än en unik företeelse. I hela den omfattande boken nämns endast 16 kvinnor. Kvinnor har ingen historia, påpekade Gunilla, därför blir det så här. Det behövs kvinnohistorisk forskning för att skapa en bättre ställning för kvinnorna.

Sedan fick vi höra hur Gunillas studiecirkel utvecklats. Hon framhöll att initiativet måste tas av en kvinna med kvinnohistoriskt intresse, att forskningen kan bedrivas i form av en studiecirkel, att man måste ha mod att våga forska och att det behövs mycket studier. Kvinnohistoriskt arkiv vid Göteborgs Universitetsbibliotek har givit ut "Handbok i svensk kvinnohistoria" 1987 till hjälp och vägledning.

Vid starten fanns i Gunillas cirkel 15 deltagare, flertalet med lång bosättning i Malmköping. De var mellan 85 och 40 år: hemmafru, kontorist, affärsbiträde, lärare, sjuksköterska, telefonist m m. De hade gått igenom fyrktalslängder från 1873, d v s den tidens röstlängder. Den person, som hade näst största antalet röster var egendomligt nog en kvinna, en modehandlerska, med 265 fyrkar och därför 10 röster i kommunen och 26 i socknen. I övrigt hade endast 18 kvinnor, alla utom en mamseller eller änkor, endast mellan 1 och 5 röster var.

Man hade också studerat inkvarteringslistor från 1800-talet. Först 1880 byggdes

inkvarteringshus för officerarna, dittills hade de varit inkvarterade hos malmköpingsborna, där arbetet föll på kvinnorna. Allt som följt med från roten därhemma, matsäcksskrin och kläder, förvarades i gårdarna, där kvinnorna hade vård om sakerna.

Malmköpingskvinnorna arbetade med tvätt och strykning, de var tjänstefolk hem och affärer, höll matserveringar av olika slag och var verksamma inom vård och sjukvård. Kvinnorna utförde det största arbetet i samhället. Gunilla nämnde 3/4 av arbetet mot 1/4 av lönen.

En del av det material, som använts, finns i Malmköpingsorte. Hembygdsförenings arkiv. Men man kan också konstatera, att det inte finns någon *skrivna* kvinnohistoria, men väl en *berättad* historia. De äldre i cirkeln har återberättat vad de hört som barn av dem, som då var gamla. Och då kom man snart tillbaka till mitten av 1800-talet. "Numera ser barn på TV i stället för att lyssna till de äldres berättelser", konstaterade Gunilla, "därmed får de inte veta något om sin egen äldre historia".

I dag samlas cirkeln endast en gång i månaden. Presentationen av kvinnohistoria i Malmköping är inte löst. Hur ska man skall väcka allmänhetens intresse? Cirkeln har gjort en utställning 1988 i Malmköpingmuseet av det material, man kunnat samla. Nu funderar man på att göra en teaterpjäs av sina kunskaper, men det kommer att ta tid. Vi fick också tillfälle att se en rad bilder från kvinnligt arbetsliv i Malmköping. Genom Gunillas sätt att berätta kunde frågor och svar släppas loss och alla blev engagerade.

Gunborg Nyman

Klubbträffen i Eskilstuna den 8 mars 1990

På Stadsarkivet i Eskilstuna berättade försäljningschefen Birger Jarås, Hälleforsnär om Celsingarnas era vid Hällefors Bruk och deras innehav av Fjällskäfte, Biby och Lindholmens herresäten. Han hade många drastiska berättelser om Lars Gustav von Celsing på Hällefors Styckebruk. "För Gud och Lasse Celsing är ingenting omöjligt" har blivit ett ordspråk, som levat kvar ännu långt efter denne Celsings bortgång år 1881. Jarås uppehöll sig särskilt vid Biby Gård dit bruksarkivet transporterades i början av 1900-talet, då Celsingarna lämnade Hällefors. Efter mångåriga kontakter mellan Jarås och ryttmästare Fredrik von Celsing på Biby och

genom Stadsarkivets intensiva diplomatarbete kunde hela detta bruksarkiv jämte Biby stora gårdsarkiv avlämnas till Stadsarkivet hösten 1989. Där pågår finordnings- och förteckningsarbetet för fullt.

Efter Jarås anförande gavs deltagarna tillfälle att ta en titt på de intressanta arkivhandlingarna. Klubbträffen hade arrangerats i samarbete med studiecirkeln "Slott och herresäten".

Bror-Erik Ohlsson.

Vårutflykten den 5 maj 1990

Vårens utflykt gick österut. En liten men engagerad skara mötte upp. Från Strängnäs-kretsen var närvaroprocen-ten 17 medan Eskilstunakretsen var representerad med 0,9 procent. I Östertälje slöt vi oss till en grupp från Södertälje Släktforskarförening, som stod för det mesta av arrangemangen. De var faktiskt fler än vi.

Sittande på stockar och stenar vid en scoutstuga strax före Västerhaninge delade vi sedan under allmän försystring och förbrödring på de medförda kaffekorgarnas rikliga innehåll.

I Genealogiska Centret, Tempelvägen 3 i Västerhaninge, hälsade oss Gustaf Palm med två assistenter välkomna. Vi befann oss sålunda i det nordiska centret för släktforskning inom Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga. Denna släktforskning bedrivs för att kunna utföra ställföreträdande ceremonier för avlidna generationer. Här fick vi veta, att den av mormonerna bedrivna mikrofilmningen av kyrkböcker inte är begränsad till Sverige utan bedrivs runt om i världen, och att man efter förhandsbeställning för en ringa penning vid centrets läsapparater kan få studera filmer över innevånare även i andra länder. Vidare finns ett omfattande kartotek över släkttavlor för medlemmar i Mormonkyrkan. Vi fick så i lugn och ro söka efter egna anor.

I en liten oas strax utanför det för hela Norden gemensamma, imponerande Templet, såsom varande heligt inte tillgängligt för allmänheten, berättade Birgitta Hultgren-Carlfeldt engagerat om Mormonkyrkans uppkomst och om hur hon själv däri fann sin hemvist. Samfundet instiftades år 1830 av den tjugofemåriga amerikanen Joseph Smith, och samma år trycktes Mormons Bok, ett komplement till Bibeln. Verksamheten har sedan spritt sig till andra länder och i Sverige finns nu över 7000 medlemmar. Till levnadsreglerna hör att de skall vara tålmodiga, fattiga i anden, saktmodiga och renhjärtade. Inte nyttja alkohol, tobak eller koffeinhaltiga drycker. Månggiftet, som accepterades under en kort period under 1800-talet, är

numera ej tillåtet. Man lägger stor vikt vid familjens och individens utveckling. I Sverige har man inga egna skolor, men väl seminarier. Medlemmarna har genomgående normala civila yrken. Sakramentsmöten hålls söndagar. Särskilt poängterade Birgitta medlemmarnas stora handlingsfrihet.

Vi gjorde så ett kort besök i det moderna hemmet för Kyrkans gästarbetare, varefter vi vandrade vidare till det för allmänheten öppna Kapellet, där intresserade har möjlighet att lära känna Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga, dess medlemmar och dess verksamhet.

På återvägen stillade vi vår lekamliga hunger på Torekällberget i det centrala Södertälje. Och naturligtvis passade vi på att bese Östra Sörmlands Museum, där särskilt Strömstedska Huset vid Stora Torget jämte Elmuseum och Fotografiatellen vid Kattsvansen fängade våra intressen. Här tog vi också avsked av våra tålmodiga södertäljevänner.

Lars i Lycktan

Östra Mellansverige

Den tredje samarbetsträffen för släktforskarföreningar i östra Mellansverige hölls på Culturum i Nyköping den 31 mars 1990. Frågan om priset för lån av mikrokort fick stort utrymme. Mångenstädes tycks priset höjas och en hänvändelse till Släktforskarförbundet och dess ordförande beslöts. Frågan om mikrokortcentrum i Stockholm tycks ha gått i stå. Marknadsföring av släktforskning till ungdomar, gärna via lärare, rekommenderades. För en rikstäckande släktforskarförteckning var intresset blandat. Nästa träff planeras till Norrtälje innevarande höst.

Lars i Lycktan

Datorgrupp bildas i släktforskarklubben?

Kommer Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarklubb att bilda en datorgrupp? Den frågan aktualiserades, när tolv medlemmar deltog i en intensivkurs i datoranvändning den 16-18 mars. Kursen hade anordnats av klubben i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan, Eskilstuna. Lärare var adjunkten Sam Blixt från Oskarshamn.

Hösten 1989 väcktes tanken på en kurs i datoranvändning. Flera program fanns i marknaden för släktforskarna. Några satsade på DISGEN eller HOLGER, medan andra stod rådvilla. Bekant var dels Sveriges Släktforskarförbunds kurs i Oskarshamn, dels den framgång man hade i Kalmar län med registrering av kyrkobokföringsmaterial. I Oskarshamn verkar en förening på ca 350 medlemmar,

varav ett hundratal biträder aktivt med det omfattande registreringsarbetet, där datorn är ett självklart hjälpmedel. KOMVUX i Oskarshamn ställer alla sina datorer till förfogande. Varför? Jo, läraren där heter Sam Blixt. Med målmedvetenhet och energi har han utvecklat ett program, som synnerligen väl lämpar sig för den aktuella registreringen. PC-FILE är dess namn. Och han har fått många tända för sin registreringsidé. Nu omfattar kartläggningen hela Kalmar län. Och i Kronobergs län försöker man följa efter.

Det var alltså en synnerligen kompetent och erfaren datorlärare, tillika helt släktforskarinriktad man, som anlände till Eskilstuna fredagen den 16 mars. Och deltagarna fick en kurs, som i intensitet torde sakna motstycke. För Sam Blixt sparade sig inte en minut och han var mycket mån att allt han sa gick hem hos oss alla. Han hade det inte lätt alltid, för vi hade mycket olika erfarenhet av datoranvändning. Men han klarade uppgiften med glans. Och alla förklarade sig mycket nöjda med kursen.

På fredagskvällen satt vi på Stadsarkivet, då Sam Blixt redogjorde för datoranvändningen för släktforskare i allmänna ordalag. Han hade sin egen dator med sig, som innehöll många olika program. Men där fanns också en stor del av det stora register, som man hade upprättat i Oskarshamn. Det glädde inte minst de deltagare, som hade anor från Kalmar län och nu fick åtskillig hjälp i sin jakt på anor.

Hela lördagen från tidig morgonstund till ett stycke in på kvällen satt vi i KOMVUX lokaler framför var sin persondator. Nu började den mödosamma inläringen av användningen av datorn och programmet PC-FILE. Kopior hade tagits av födelse-, vigsel- och dödböcker i Eskilstuna Klosters församling. Dessa blev underlaget för våra upprättade register.

På söndagen fortsatte övningarna. Nu fick deltagarna också göra eget register, t ex ett medlemsregister. Efter totalt 22 studietimmar var kursen slut. Deltagarna hade fått vara med om en mycket givande kurs under en mycket inspirerande lärares ledning.

Vad skall vi nu ha för nytta av kursen? Först och främst blev kursen en inspiration för flera deltagare att i sin släktforskning satsa på datoranvändning. För det andra var deltagarna intresserade av att få göra en insats för andra släktforskare också.

Närmast låg till hands att komplettera det register över födda, vigda och döda som redan har upprättats på Stadsarkivet i Eskilstuna. Registret där omfattar tiden

inom 1900. Inga binder för sekretessen finns att gå vidare med registret till 1920. Mary Lindkvist, som varje termin leder studiecirkel för nybörjare, har upplevt att behovet är stort att få fram uppgifter även från 1900-talets första årtionde i kyrkoböckerna i stället för att förlita sig på muntliga uppgifter. En komplettering av stadsarkivets register, som föreslagits, skulle alltså bli till stort gagn för släktforskningen, menar hon.

Problemen är två: Tillgången till dator (PC) och källmaterial. Några datorkunniga släktforskare vill nog helst sitta hemma och använda sin dator för registreringen. Andra registreringsintresserade saknar däremot egen PC och skulle föredra att sitta på en institution. Dessutom: Originalböckerna får inte lånas hem. Här gäller det Eskilstuna kommuns alla församlingars ministerialböcker för tiden 1901- 1920. Vi hoppas dock på pastorsämbetenas tillstånd att få kopiera volymerna på Stadsarkivet.

Så kommer ett glädjebud: Lokalhistoriska Sällskapet i Norra Södermanland har köpt en PC och placerat denna i stadsarkivets forskarrum att nyttjas av släktforskarna eller andra som behöver en PC i sin forskning. De släktforskare, som vill sitta här, kan alltså besöka Stadsarkivet under ordinarie öppethållande. Föredrar någon att arbeta kvällstid, kan han/hon kvittera ut en nyckel.

I Augusti månad skall vi ha rutinerna klara för att sätta igång. Kopior av födelse-, vigsel- och dödböcker från församlingarna i Eskilstuna Kommun kommer att fördelas till dem som vill sitta hemma vid sin egen PC eller till dem på Stadsarkivet.

Här finns alltså fantastiska arbetsuppgifter för de släktforskare, som vill vara med om att upprätta register, som många andra släktforskarvänner kan ha stor glädje av. Kanske fler vill vara med? Ring Stadsarkivet i Eskilstuna, tel 016-10 10 33. Kanske vi kan få till stånd en liten datorgrupp i släktforskarklubben. Det finns anledning att återkomma med rapport om vårt arbete längre fram.

Bror-Erik Ohlsson

Släktforskarstämman med en spelmansfiol

På vår vägg hänger en spelmansfiol. En kär klenod som är ett arvegods från min svärfar, Otto Wallin. En dag när jag dammade fiolen hände något mycket märkligt. Den började plötsligt tala, inte på sitt vanliga sätt med toner, utan med ord. Fiolen undrade om jag ville veta något om den och om de spelmän som trakterat den.

Självklart svarade jag ja och så kom historien

Vi kan börja år 1811. Då föddes i torpet Nyvreten på Täby ägor i Vallby sonen Jonas. Hans far var torparen Jonas Jonsson och mor var torparens hustru, Catarina Ersdotter. När sonen Jonas är 18 år, ger han sig ut från hemmet och arbetar som dräng. Efter fyra år är Jonas åter i hemmet. Nu har han börjat kalla sig Wallin.

Spelade han fiol redan nu, undrade jag. Jag är inte säker på det, svarade fiolen, men det är mycket troligt att han gjorde det. Säkert är dock att han år 1837 gifte sig med Anna Maria Davidsdotter och då bosatte de sig på torpet Asplund i Sundby. Här livnärde sig familjen på vad torpet gav, samt på Jonas arbete som skomakare och kanske spelningen också kunde ge någon liten slant. Två barn föds på torpet, sonen Ferdinand och dottern Maria Albertina. Nu är Jonas Wallin mycket anlitad som spelman vid danser och fester av skilda slag. Sonen Ferdinand lär sig också mycket tidigt av fadern hur man skall behandla en spelmansfiol.

Om du vill veta hur jag inköptes, så kan du läsa i Sven Sörmarks bok, Sörmlandshistorier, där berättas följande, ja du kan läsa själv, så vilar jag. Boken berättar följande: Skomakaren och fiolspelmanen Jonas Wallin, Ostra, Sundby socken, var en gång i Stockholm i affärer, bl. a. skulle han inköpa en ny fiol. Han hade tur att på Stora Nygatan träffa den på sin tid mycket berömde violinisten Frösén från Eskilstuna, även han på tillfälligt besök i huvudstaden. Wallin, som var bekant med Frösén, hälsade och bad Frösén följa med och utvälja en riktigt bra fiol. De båda herrarna ställde kosan till närmaste bättre musikaffär. Frösén provspelade och sade ideligen: "Har ni ingen bättre". Slutligen blev han rätt nöjd med det sist framtagna instrumentet och spelade en mängd fina saker. Musikhandlaren blev synnerligen imponerad och utbrast: "En sådan musik får man inte höra varje dag". Vem tror ni att jag är då" frågade den skicklige konsertgivaren. "Ja, antingen är det själva f-n eller också är det Frösén från Eskilstuna" svarade musikhandlaren. "Det sista var rätt" intygade Wallin stolt över sitt sällskap.

Där kan du sluta så fortsätter jag, sade fiolen. Det var alltså mej som Jonas Wallin inköpte och tog med sig hem till soldattorpet Ostra i Sundby, ty där bodde han nu sedan hans hustru avlidit 1874. Han bodde hos sin dotter och måg och levde där till år 1884 då han avled.

Hur blev det då med fiolen frågade jag? Jo, sonen Ferdinand var nu en skicklig och mycket anlitad spelman i Sundby så han tog hand om mej och vi trivdes bra

tillsammans.

Denne son, Ferdinand Wallin, var först gift med Carolin Larsson, men hon avled år 1872. Efter hustruns död bodde Ferdinand med sina två barn samt med sina föräldrar i torpet Asplund i Sundby. Det var trångt där så alla flyttade till torpet Ostra Håren i Sundby. Där kunde Ferdinand fiska en del för att förbättra familjens försörjning. Han gifter sig för andra gången år 1874 med Sofia Albertina Eriksson från Västerås. Hon och Ferdinand fick sju barn tillsammans.

När Ferdinand hade det egna torpet att sköta, sitt skomakeri och sitt fiske blev det väl inte så mycket tid över för spelningen, undrade jag. Jo han spelade mycket, sade fiolen, och var mycket anlitad för olika spelningar i bygden. Det hände ibland att han lät sonen Otto vara med på en del av dessa spelningar, ty han var nu ganska upplärd av fadern. Ferdinand hade lovat sina barn, att den som först lärde sig spela den skulle få hans fiol då han själv slutade använda den. Det blev Otto som först lärde sig och han ärvde också fiolen.

Jag kan också berätta för dig att det finns en del låtar upptecknade efter Ferdinand Wallin. Det finns också en polska som han satt text till och som han ibland sjöng vid sina spelningar. Texten lyder så här:

Vill ni gå hem så får ni,
Vill ni vara kvar så får ni.
Å vill ni vara kvar än i åtta dar
så nog har jag väl en polska kvar

Nu skall jag bara berätta att denne spelman avled år 1918. Och hur det i fortsättningen blev med fiolen det vet du själv, så nu blir jag tyst.

Ja, Otto Wallin var som sagt i sin ungdom ofta med fadern Ferdinand på spelningar och då spelade de tillsammans ofta till dagen grydde. Otto blev dock aldrig bygdespelman, han flyttade från Sundby och blev byggnadssnickare. Men ännu på sin ålderdom tog han fram fiolen vid helger och högtidsdagar och då blev det både polskor och andra låtar. Då strålade också spelmansblicken i ögonen och då kunde också en och annan historia komma. Tiden går, alla dessa spelemän är borta, endast fiolen finns kvar och den vårdar vi som ett kärt minne och sörjer att vi inte kan spela på den.

Ivan.

Tro- och huldhetseder

Svenska folket är inte längre sin konung hult och troget, vilket inte hindrar, att vi av vår konung kräver en muntlig ed, att han skall styra landet enligt folkets vilja. Eder krävs även av olika befattningshavare i olika sammanhang, men de är alltid muntliga. Annorlunda var det före år 1879. Då avlades skriftliga tro- och huldhetseder så snart en ny regent besteg tronen. I Livgedingets generalguvernörsarkiv förvaras en tjock bunt eder från åren 1660-1700 (RA K988). I denna bunt finns bland annat följande eder avseende Gripsholms län.

Efter Karl X Gustavs död tillträdde Hedvig Eleonora dels som representant för örmyndarregeringen, dels som 'regent' för Livgedinget. Och på Gripsholms slott undertecknades den 12 maj 1662 en huld- och trohetsed med följande ingress: "Wij efterskrefne af Adell, Prästerskapet, Borgmästare, Råd och meenige Borgare uthj Strågnäs och Marjefreds Städer, gemeene almoge uthj Åkers Silbo och Daga Härad, så och i dee Öfre och Yter Enhörnings Socknar uthj Öknebo Häradh, bekänner....." (troligen tillhörde inte de uppräknade socknarna i Öknebo härad då Livgedinget). Efter en uppräkning av den avlidne konungen och den tillträdande drottningens samtliga titlar följer en tämligen kortfattad ed. Först bland undertecknarna är tre adelsmän: Johan Lillie (till Söderlänna m fl, biskop Johan Matthiae svärson), Carolus Beeckerfelt (till Mora och Ramninge) och Daniel Mårngonstierna (till Lättesta, Märinge och Riby). Därunder har hela domkapitlet med alla lektorerna skrivit sina autografer. Sedan följer kyrkoherdarna. Tydligt svarade kyrkoherdarna inte bara för sig själva utan även för sina får. Sist står befälningssmannen på Gripsholm. Inte bara namnen på befattningshavarna och deras autografer utan även pappers- och lacksigillen är av intresse för släktforskare.

I buntens finns vidare en ed av: "Wij underskrefne Borgmästare, Råd och Notarius i Stregnäs Stadh.....". Den har åtta namn och åtta lacksigill. I den svor man den 9 maj 1687, att hålla Karl den XI för vår rätte konung "Och effter hans Yngl. Maj:ts dödellige frånfälle, det Gudh Nådeligen fördröije, Hans Maj:ts Ehta Bryst-Arfwingar, Arfwinge efter Arfwinge.....". Slutligen även "Hennes Kongl. Maj:et Dess Högtällskellige Gemähl, Wår Allernådigsta Drottning.....". Även om man sålunda svor arvingarna tro- och huldhet förnyades ederna när vederbörande arvinge blev regent.

Särskilt intressanta är de eder, som i Strågnäs avlades när Karl XII besteg

tyoner. Borgmästare respektive rådmännens ber är på hela nio foliosidor vardera och utgör rena tjänstebeskrivningar. Fritt toikade och starkt förkortade ålägger de borgmästaren, att utan anseende till person skärskåda och döma, att draga försorg om stadens och borgarnas bästa, upphjälpa manufakturere, befrämja dugliga mästare och utlära utländska mästare att taga svenska barn i lära, att övervaka mått mål och vikt och tillse att taxor författas i proportion till markegången, att för privata byggnader regularitet iakttas och att de hålls prydliga, att inga åtgärder vidtagas med stadens egna byggnader utan samråd med generalguvernören och medbröder, att gator torg och broar hålls rena, att brandskyddet fungerar, att Kronans och stadens inkomster indrivnas och att generalräkning med verifikationer insändas till Östmarkkollegium i rätt tid, att kyrkors och andra publika verks medel kontrolleras, att hava omsorg om omyndiga och fattigas bästa, att vid krig avhålla sig från nödvliga rådslag och stämplingar utan med liv och blod försvara staden. De åtta Strängnäs-rådmännens gemensamma ed är nära likalydande med borgmästarens, och denne var sålunda inte ensam om ansvaret. Separata eder avlades dessutom dels av stadsnotarien, dels av tullbetjänten i Strängnäs och hans tvenne tullskrivare.

För Mariefreds del finns motsvarande trohetseder. Separata eder avlämnades vidare av jägaren och lantmätaren i Livgedinget, varför även deras namnteckningar är ökerstämilda. Ederna för befattningshavare i Eskilstuna län kommer eventuellt Bror-Erik Ohlsson att kommentera i nästa nummer av Anbudet.

Lars i Lycktan

Efterlysning

Catharina Helena Ström,

Född den 16 februari 1779 i Södermanland.

Hon var gift med Johan Algulin, född 1774 i Småland. Om de du träffats genoms att Catharina Helena dessförinnan lämnat Södermanland eller Johan tjänat i detta landskap är än så länge en öppen fråga. Den som efterlyser uppgifter om sin farfars mormor och sin farfars morfar är

Karin Svensson, Gästgivarvägen 1 E¹, 741 00 Knivsta.

Anbudets adress

Lars Henning, Lektorsgatan 14, 645 30 Strängnäs, telefon 0152-11783.